

EVLİ BİREYLERİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİN BAZI SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Mahmut BEKTAŞ¹
Şüheda ÖZBEN²

ÖZ

Bu çalışmada, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, eşin öğrenim durumu, bir işte çalışıp çalışmama, eşin bir işte çalışıp çalışmaması ve ekonomik durum algısı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan 835 (485 kadın, 350 erkek) evli bireyden oluşturulmuştur. Veri toplama aracı olarak, "Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği", ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve eta kare yöntemleri kullanılmıştır. Bulgulara göre, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet, yaş, bir işte çalışıp çalışmama ve eşin bir işte çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmadığı; öğrenim durumu, eşlerin öğrenim durumu ve ekonomik durum algısına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Bir başka deyişle, evli bireylerin öğrenim düzeyi, eşlerin öğrenim düzeyi ve ekonomik durum algısı puanları arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyleri de artmaktadır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılarak, geliştirilen öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Dayanıklılık, Evli Bireyler, Sosyo-demografik Değişkenler.

---

* Bu çalışma Doç. Dr. Şüheda ÖZBEN danışmanlığında yürütülen ve ilk yazarın "Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Yordanması" isimli doktora çalışmasının bir kısmıdır.

¹ Uzman Psikolojik Danışman, Karabağlar Rehberlik ve Araştırma Merkezi, mahmutbektas.pdr@gmail.com.

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, suheda.ozben@deu.edu.tr.

AN INVESTIGATION OF THE PSYCHOLOGICAL RESILIENCE LEVELS OF MARRIED INDIVIDUALS' IN TERMS OF SOME SOCIO- DEMOGRAPHIC VARIABLES

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate whether psychological resilience levels of married individuals vary in terms of some socio-demographic variables including gender, age, educational level of the person and the spouse, employment status of the person and the spouse, and perceptions of economic wellbeing. The sample of this study consists of 835 (485 women, 350 male) married individuals who live in İzmir Metropolitan Municipality. "Resilience Scale for Adults" and a personal information form were used for data collection purposes. The data were analyzed through independent sample t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA) and eta squared statistics. The findings demonstrate that there is no statistically significant difference in married individuals' psychological resilience levels in terms of gender, age, and employment status of the person and the spouse. On the other hand, a significant difference was discerned among psychological resilience scores of the married individuals in terms of education and spouse's education, as well as perceptions of economic wellbeing.

Keywords: *Psychological Resilience, Married Individuals, Socio-demographic Variables.*

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Bazı çiftlerin evlilikleri süresince pek çok olumsuz yaşam olaylarıyla karşılaşmalarına karşın yine de evliliklerini sürdürmelerini, onların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile açıklamak mümkündür (Neff ve Broady, 2011; Patterson, 2002). Psikolojik dayanıklılık, "kişinin güçlü yanlarını daha güçlü hale getirmek ve normların üzerinde hareket etmek için" kullanmasını içerir (Tusaie ve Dyer, 2004: 3). Alanyazında psikolojik dayanıklılığın kalıcı bir özellik olmadığı görüşü giderek daha fazla öne çıkmaktadır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Psikolojik dayanıklılığı düşük seviyede olan bireyler zamanla dayanıklı gruba girebilecekleri gibi tam tersine daha önce dayanıklı olarak kabul edilen bireyler de daha sonraları psikolojik açıdan dayanıklılıklarını yitirebilirler (Irmak-Yılmaz, 2008). Bu açıdan bakıldığında psikolojik dayanıklılık, bireysel bir özellikten ziyade öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir davranış biçimi olarak öne çıkmaktadır (Alikashiçoğlu ve Ercan, 2009; Gürkan, 2006; Masten, 2001; Kararımkak, 2007). Psikolojik dayanıklılık sergileyen kişilerin

birer kahraman ya da olağanüstü kişiler olmalarından öte, bu kişilerin gösterdikleri gelişimin olağanüstü ya da çok yüksek olması da gerekmemektedir. Bu kişiler güçlük koşullarında normal gelişim gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır (Masten ve Reed, 2002). Diğer yandan psikolojik dayanıklılık, genellikle stresin ya da zorluğun üstesinden gelen bireylerin bir özelliği olarak kabul ediliyor olsa bile, zorlukla karşı karşıya kalan ya da kalmayan, her bireyin yaşamının bir döneminde odağı olacak şekilde değerlendirilebilmektedir (Oktan, 2012).

Psikolojik dayanıklılık, birey, çevre ve zaman etkileşimi sonucunda ortaya çıkmakta ve bu etkileşime bağlı olarak dayanıklılığın sergilenmesinde zaman, kapsam ve düzey açısından farklılıklar görülmektedir (Irmak-Yılmaz, 2008). Bu açıdan bakıldığında risklerin mutlak olumsuz gelişimlere yol açmadığı gibi dayanıklılığa ilişkin koruyucu faktörler de dayanıklılığın sergilenmesini garanti altına almamaktadır. Dolayısıyla dayanıklılığın birey ve çevre özelliklerinin etkileşimine bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili alanyazın incelendiğinde, psikolojik dayanıklılık kavramı ile ilgili bulguların büyük bir kısmının çocuklar üzerinde yapılan çalışmalara dayandığı görülmektedir (Bonanno, 2005; Brooks, 2006; Condly, 2006). Son yıllarda bazı araştırmacılar tarafından psikolojik dayanıklılığın, yaşamın her aşamasında yaşanabileceği ve çocukluk dönemlerindeki psikolojik dayanıklılığın yetişkinlik dönemlerinden farklı olabileceği vurgulanmıştır (Bonanno, 2005). Ayrıca, 2000 yılından sonra yapılan çalışmalarda, yetişkinlerle yapılan çalışmalarda artış görülmektedir (örn. Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2013; Hjemdal, Roazzi, Dias ve Friborg, 2015; Gooding, Hurst, Johnson ve TARRIER, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2013; Taku, 2014).

Psikolojik dayanıklılığın gelişiminde bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerin etkili olduğu ve bu etkileşimin etkisiyle, psikolojik dayanıklılığın ekolojik kuram bağlamında ele alınması gerektiği belirtilmektedir (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Psikolojik dayanıklılığın doğasının anlaşılmasını kolaylaştıran çevresel odaklı modellerden biri de Bronfenbrenner (1986) tarafından geliştirilen "Ekolojik Sistemler Kuramı"dır. Bu kurama göre, bireyin gelişimini, çevre-birey arasında gerçekleşen yakınsal ilişkilerde ve kişisel özellikler, ortam, çevre ve zaman boyutlarında incelemek gerekmektedir. Ekolojik kuramda, dört düzeyden oluşan bir sistem teorisi geliştirilmiştir. Bunlar mikrosistem (iş, ev ve okul),

mezosistem (mikrosistem arasındaki ilişkiler), ekosistem (örgütler ve çalışanlar üzerindeki etkileri) ve makrosistem (sosyal ve kültürel ilişkiler) oluşmaktadır (Bronfenbrenner, 1986). Her bireyin yaşadığı bir mikrosistem vardır. Mikrosistem bireyin davranışlarına ve eylemlerine etkide bulunmaktadır. Birey her zaman bu mikrosistemle karşı karşıya kalmaktadır. Yetişkinlerin mikro çevresi ev, iş yaşamı, akrabalar ve komşular gibi yakın sosyal çevreden oluşmaktadır. Yetişkinin ailesi, arkadaşları, çalışma arkadaşları ve sosyal çevresiyle olan ilişkileri bu mikro çevrede gerçekleşmektedir. Mikro, makro, mezo ve ekosistem arasında yakın bir ilişki vardır. Bireyin mikrosistemi mezosistemin küçük bir parçasıdır. Mezosistem ev, okul, çevre ve toplum arasındaki ilişkileri tanımlamaktadır. Ekosistem mikrosistem ve makrosistemin etkisi altında kalmaktadır (Bronfenbrenner, 1986). Psikolojik dayanıklılığın gelişimsel, ekolojik ve sosyokültürel bağlam içinde ele alınıp değerlendirilmesi, psikolojik dayanıklılığın çok boyutlu olan yapısının anlaşılmasını kolaylaştırabilir (Greene, 2002). “Ekolojik Sistemler Kuramı” temel alındığında, psikolojik dayanıklılık birkaç faktörden etkilenen bir durum olmaktan çıkmakta, kişisel ve kişilerarası değişkenlerin karşılıklı etkileşiminin bir ürünü haline gelmektedir. Aynı zamanda, psikolojik dayanıklılığın kişilerin bulunduğu koşullardan bağımsız ele alınamayacağı (Çakır, 2009) gerçeğinden hareketle, bu çalışmada, psikolojik dayanıklılık ekolojik kuram çerçevesinde ele alınmıştır.

Son yıllarda, evliliklerin niteliklerinin nasıl değiştiğine yönelik yapılan araştırmaların sayısında bir artış görülmektedir (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000; Faulkner, Davey ve Davey, 2005). Evliliği etkileyen önemli sosyo-demografik faktörler arasında yer alan yaş, gelir durumu, çalışma durumu ve eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik değişkenlerin evlilikte mutlu olma düzeyini etkilediği ve evlilik uyumunda önemli bir rol üstlendiği belirtilmektedir (Çelik, 2006; Çelik ve Tümkaya, 2012; Şener ve Terzioğlu, 2008; Yılmaz ve Avcı, 2015).

Yetişkinlik döneminde ve evlilik sürecinde psikolojik dayanıklılığı açıklayan sınırlı sayıda çalışmanın bulunması (Bonanno, 2004) alan yazında bu konuda bir boşluk olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada, çalışma grubunu evli yetişkinler oluşturduğu için, bu boşluğun doldurulmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Ayrıca, psikolojik dayanıklılık ile ilgili bulgular genelde batı toplumuna ait örneklemelerden elde edilmiştir (örn. Crowley, Hayslip ve Hobdy, 2003; Campbell-Sills, Forde ve Stein, 2009; Simeon, Yehuda, Cunill, Knutelska, Putnam, ve Smith, 2007). Bu durum

okuyucuya Türkiye'deki durumun nasıl olduğu sorusunu düşündürebilmektedir. Bu çalışma, bu soruya yönelik de yanıt üretmeyi amaçlamaktadır.

İlgili alan yazında, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile kişisel ve ailesel değişkenler arasındaki ilişkiler sosyo-ekolojik gelişimsel model temelinde ve Türk yetişkin evli birey örneklem grubuyla ilk defa bu çalışma ile araştırılmıştır. Aile ve evlilik psikolojik danışmanları, evliliğin ve ailenin değerlendirilmesinde çok yönlü bir bakış açısına sahip olunması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Çelik, 2006).

Bu araştırmada ele alınan değişkenlerden cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, eşlerin öğrenim durumu, bir işte çalışıp çalışmama, eşin bir işte çalışıp çalışmaması ve ekonomik durum algısı gibi değişkenler mikrosistemi temsil etmektedirler. Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin mikrosistemin bir parçası olarak evlilik ve sosyo-demografik değişkenler bağlamında incelenmesinin, psikolojik dayanıklılığın çok yönlü bakış açısının zenginleştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ek olarak, bu araştırmadan elde edilecek sonuçların batı toplumları dışında Türkiye gibi bireyci ve toplulukçu değerlerin her ikisinin de yüksek olduğu bir toplumda (Göregenli, 1997) yetişkin evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesiyle ilgili alanyazına anlamlı katkılar sağlayacağı beklenmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarından başta evlilik ve aile danışması alanında çalışan psikolojik danışmanlar, psikiyatristler, psikologlar; sosyologlar, sosyal hizmet uzmanları, aile hukuku alanında çalışanlar ile araştırmacılar yararlanabilir.

Bu araştırmanın temel sınırlığı verilerin İzmir kent merkezi sınırları içerisinde yaşayan evli bireylerden toplanmış olmasıdır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının bu bağlamda ele alınması uygun olacaktır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1.** Evli bireylerin cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 2.** Evli bireylerin yaşlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 3.** Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Evli bireylerin eşlerinin öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Evli bireylerin bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Evli bireylerin eşlerinin bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Evli bireylerin ekonomik durum algılarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada betimsel ve nedensel karşılaştırma araştırma modelleri kullanılmıştır. Betimsel araştırma modeli, incelenmeye çalışılan durumun tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanmasına dayanan bir araştırma modelidir. Nedensel karşılaştırmaya dayanan araştırma modelinde ise süreç üzerinde herhangi bir müdahale yapılmaksızın incelenen bireyler arasındaki farklılıkların ortaya konulması amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Bu araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme (convenience sampling), çoğu zaman araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Patton, 1987). Bu çalışmada ulaşılabilir örnekleme durumu, evli bireylerin sayısına ulaşamadığı ve bu sebeple diğer örneklem türündeki oranlamalar yapılamadığı ve aynı zamanda araştırmanın daha kolay bir şekilde yürütülebilmesi için seçilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu, araştırma verilerini toplamak amacıyla uygulanan veri toplama aracını yanıtlamayı kabul eden ve İzmir kent merkezi sınırları içerisinde yaşayan, en az 1 yıllık evli olan toplam 835 (kadın n= 485, % 58.1 ve erkek n= 350, % 41.9) birey oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 21 ile 57 arasında değişmektedir (ortalama 37.04 ve standart sapma 0.21). Tablo 1'de katılımcılara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Tanıtıcı Bilgiler

	Değişken	n	%
Öğrenim Durumu	İlkokul	102	12.2
	Ortaokul	86	10.3
	Lise	313	37.5
	Lisans ve Lisans Üstü	334	40.0
	Toplam	835	100.0
Eşin Öğrenim Durumu	İlkokul	134	6.0
	Ortaokul	113	13.5
	Lise	308	36.9
	Lisans ve Lisans Üstü	280	33.6
	Toplam	835	100.0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	599	71.7
	Çalışmıyor	236	28.3
	Toplam	835	100.0
Eşin Çalışma Durumu	Çalışıyor	604	72.4
	Çalışmıyor	231	27.7
	Toplam	835	100.0
Ekonomik Durum Algısı	Tatmin Etmiyor	117	14.1
	Kısmen Tatmin Ediyor	409	49.0
	Tatmin Ediyor	319	36.9
	Toplam	835	100.0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, katılımcılardan 102’si (% 12.2) ilkokul mezunu; 86’sı (% 10.3) ortaokul mezunu; 313’ü (% 37.5) lise mezunu ve 334’ü (% 40) ise lisans ve lisansüstü mezunudur. Katılımcıların eşlerinin öğrenim durumları incelendiğinde ise katılımcılardan 134’ünün (% 6) eşinin ilkokul mezunu; 113’ünün (% 13.5) eşinin ortaokul mezunu; 308’inin (% 36.9) eşinin lise mezunu ve 280’inin (% 33.6) ise eşinin lisans ve lisansüstü mezunu oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların 599’u (% 71.7) bir işte çalışmakta ve 236’sı (% 28.3) da bir işte çalışmamaktadır. Ayrıca, katılımcılardan 604’ünün (% 72.3) eşi bir işte çalışmakta ve 231’inin (% 27.7) de eşi bir işte çalışmamaktadır. Son olarak katılımcıların ekonomik durum algıları incelendiğinde ise, katılımcıların 117’sinin (% 14.1), “*ekonomik durumum tatmin etmiyor*”, 409’unun (% 49) “*ekonomik durumum kısmen tatmin ediyor*” ve 319’unun (% 36.9) ise “*ekonomik durumum tatmin ediyor*” biçiminde görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler bağımsız örneklemeler için *t*-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve eta kare ile analiz edilmiştir. Analiz işlemine başlanılmadan önce, verinin ilgili analizler için varsayımsal kriterleri karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Varsayımsal

kriterlerinin ilki olan normal dağılım kriteri incelendiğinde tüm alt boyutların normal dağılım sergilediği (Kolmogorov Smirnov Testi $p > .050$) gözlenmiştir. Ayrıca tüm tek yönlü varyans analizleri içinde varyansların homojen dağılım (Levene F Testi, $p > .050$) gösterdikleri belirlenmiştir (Morgon, Leech, Gloeckner ve Barret, 2004). Araştırma verilerinin bağımsız örneklem için t -testi ve tek yönlü varyans analizi için gereken yeterliliği gösterdiği gözlenerek veriler analize alınmıştır. Bununla birlikte, araştırmada kullanılan analizlere ilişkin etki büyüklükleri (effect size), eta kare yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Verilerin analizinde t -testi ve tek yönlü varyans analizi için SPSS programı kullanılırken, etki büyüklükleri ise elde hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Yetişkin bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla Friborg ve diğ. (2003) tarafından geliştirilen ve Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”, 33 sorudan oluşan 5’li likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 33 ve en yüksek puan da 165’dir. Ölçekten alınan puanların artması, katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek düzeyde olması anlamı taşımaktadır. Altı faktörlü ölçekte ‘yapısal stil’ (3,9,15,21) ve ‘gelecek algısı’ (2,8,14,20) 4’er madde; ‘aile uyumu’ (5,11,17,23,26,32), ‘kendilik algısı’ (1,7,13,19,28,31) ve ‘sosyal yeterlilik’ (4,10,16,22,25,29) 6’şar madde ve ‘sosyal kaynaklar’ (6,12,18,24,27,30,33) ise 7 madde ile ölçülmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Bu araştırmada evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ölçekten alınan toplam puanlar dikkate alınarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan alt boyutların Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .66 ile .81 arasında; ayrıca yapılan test tekrar test güvenilirliği ise .68 ile .81 arasında değişmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu formda, cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, eşin öğrenim durumu, bir işte çalışıp çalışmama, eşin bir işte çalışıp çalışmaması ve ekonomik durum algısı değişkenlere yer verilmiştir. Bu formun ön

yüzünde araştırmanın katılımcılarına, araştırmanın amacını anlatan kısa bir bilgilendirme notu yer almaktadır.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 2014 yılı Mart-Temmuz ayları arasında İzmir İli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan ve en az 1 yıllık evli olan bireylere uygulanan ölçme araçları aracılığıyla elde edilmiştir. Veri toplama araçları, çeşitli yöntemlerle (sınıf öğretmenleri, sınıf veli toplantıları, bireysel görüşmeler, meslektaş yardımı, iş yeri ziyaretleri vb.) katılımcılara ulaştırılmış ve aynı yolla geri alınmıştır. Uygulamalar sırasında katılımcıların bu çalışmaya gönüllü katılımı esas alınmıştır. Uygulama sürecinde, katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeklerin uygulanmasına ilişkin temel yönergeler kişisel bilgi formlarının ön yüzünde yer alan açıklamalar aracılığıyla yapılmıştır. Evlenmemiş ya da boşanmış olan katılımcılardan elde edilen veriler analizlere dahil edilmemiştir.

3. BULGULAR

3.1. Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

“Evli bireylerin cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için bağımsız örneklem için t-testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 2. Evli Bireylerin Cinsiyete Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının t-testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Kadın	485	127.56	17.96	833	.183	.855
Erkek	350	127.32	18.63			

Tablo 2’de görüldüğü üzere, evli bireylerin cinsiyete göre (kadın $\bar{x}$ = 127.56, erkek $\bar{x}$ = 127.32) psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı (t_{833} = .183, p = .855).

3.2. Evli Bireylerin Yaşlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

“Evli bireylerin yaşlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
	Gruplararası	1072.30	2	536.15	1.615	.199
Yaş	Grupiçi	276171.02	832	331,94		
	Toplam	277243.32	834			

Tablo 3 incelendiğinde, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarının yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, evli bireylerin yaşlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık [$F_{(2-832)}= 1.615$, $p= .199$] bulunmadığı saptanmıştır.

3.3. Evli Bireylerin Öğrenim Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

Araştırmada, katılımcılarının psikolojik dayanıklılık puanlarını onların öğrenim durumlarına göre incelemek amacıyla oluşturulan “Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
	Gruplararası	4257.62	3	1419.21	4.320	.005*	İlkokul- lise,
	Grupiçi	272985.71	831	328.50			İlkokul- lisans ve
Eğitim Durumu	Toplam	277243.32	834				lisansüstü Ortaokul- lisans ve lisansüstü.

* $p < .05$

Tablo 4'te yer alan evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarının öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre katılımcıların psikolojik dayanıklılık puanlarında [$F_{(3-831)}= 4.320$, $p=.005$, $\eta^2= 0.01$] öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarındaki anlamlı farklılık LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre incelendiğinde; ilkökul mezunu katılımcıların ($\bar{x}=122.77$, $ss.= 17.34$), lise mezunu katılımcılara ($\bar{x}=127.79$, $ss.= 18.43$) ve lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{x}=129.36$, $ss.= 17.33$) katılımcılara oranla anlamlı bir düzeyde daha düşük psikolojik dayanıklılık puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Ek olarak, ortaokul mezunu katılımcıların ($\bar{x}=124.44$, $ss.= 20.75$) lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{x}=129.36$, $ss.= 17.33$) katılımcılara oranla anlamlı bir düzeyde daha düşük psikolojik dayanıklılık puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Bir başka deyişle, evli bireyler için öğrenim durumu arttıkça psikolojik dayanıklılık puanlarının de arttığı belirlenmiştir. Bu farklılığa ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde, varyansın % 1'inin öğrenim durumuna bağlı olarak değişkenlik gösterdiği hesaplanmıştır. Bu oran katılımcıların öğrenim durumları arasındaki farklılıkların varyansa düşük oranlarda katkı yaptığını göstermektedir (Green ve Salkind, 2008). Başka bir ifadeyle evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarının öğrenim durumuna dayalı olarak farklılaşmasının düşük oranlarda olduğu söylenebilir.

3.4. Evli Bireylerin Eşlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

Araştırmada, "Evli bireylerin eşlerinin öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?" sorusuna yanıt aramak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Eşlerinin Öğrenim Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamli fark
Eşin Eğitim Durumu	Gruplararası	6225.66	3	2075.22	6.363	.000*	İlkokul-Lise,
	Grupiçi	271017.66	831	326.13			İlkokul-lisans ve lisansüstü.
	Toplam	277243.32	834				Ortaokul-lise, Ortaokul-lisans ve lisansüstü.

* $p < .001$

Tablo 5 incelendiğinde, evli bireylerin eşlerinin öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık puanlarının farklılaşmış olduğunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre katılımcıların psikolojik dayanıklılık puanlarında [$F_{(3-831)} = 6.363$, $p = .000$, $\eta^2 = 0.02$] anlamlı bir farklılık vardır. Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarındaki anlamlı farklılık LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre incelendiğinde; eşleri ilköğretim mezunu olan katılımcıların ($\bar{x} = 123.59$, $ss. = 18.69$) eşleri lise mezunu olan katılımcılara ($\bar{x} = 128.49$, $ss. = 17.07$) ve eşleri lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{x} = 129.94$, $ss. = 17.99$) olan katılımcılara oranla psikolojik dayanıklılık puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Ek olarak, eşleri ortaokul mezunu olan katılımcıların ($\bar{x} = 124.08$, $ss. = 20.00$) eşleri lise mezunu olan katılımcılara ($\bar{x} = 128.49$, $ss. = 17.07$) ve eşleri lisans ve lisansüstü mezunu ($\bar{x} = 129.94$, $ss. = 17.99$) olan katılımcılara oranla anlamlı bir düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur. Bir başka deyişle, evli bireyler için eşlerinin eğitim durumu arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. Bu farklılığa ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde evli katılımcılar açısından varyansın % 2'sinin eşlerinin eğitim durumuna bağlı olarak değişkenlik gösterdiği hesaplanmıştır. Bu oran katılımcıların eşlerinin eğitim durumları arasındaki farklılıkların varyansa düşük oranlarda katkı yaptığını göstermektedir (Green ve Salkind, 2008). Başka bir ifadeyle toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının eşin eğitim durumuna dayalı olarak farklılaşmasının düşük oranlarda olduğu söylenebilir.

3.5. Evli Bireylerin Bir İşte Çalışıp Çalışmamalarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

“Evli bireylerin bir işte çalışıp çalışmamalarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için bağımsız örneklem için t-testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Evli Bireylerin Bir İşte Çalışıp Çalışmamalarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının t-testi Sonuçları

Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Çalışıyor	599	127.50	18.17	833	.094	.925
Çalışmıyor	236	127.36	18.42			

Tablo 6’ya göre, evli bireylerin bir işte çalışıp çalışmamalarına göre (çalışan $\bar{x}$ = 127.50, çalışmayan $\bar{x}$ = 127.36) psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t_{833} = .094, p = .925).

3.6. Evli Bireylerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

“Evli bireylerin bir işte çalışıp çalışmamalarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için bağımsız örneklem için t-testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Evli Bireylerin Bir İşte Çalışıp Çalışmamalarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarının t-testi Sonuçları

Eşin Çalışma Durumu	n	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Çalışıyor	604	127.62	17.95	833	.403	.687
Çalışmıyor	231	127.05	18.99			

Tablo 7’de görüldüğü üzere, evli bireylerin eşlerinin bir işte çalışıp çalışmamalarına göre (eşi çalışan $\bar{x}$ = 127.62, eşi çalışmayan $\bar{x}$ = 127.05) psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (t_{833} = .403, p = .687).

3.7. Evli Bireylerin Eşlerinin Çalışma Durumlarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri

Araştırmada “Evli bireylerin ekonomik durum algılarına göre psikolojik dayanıklılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların Ekonomik Durum Algılarına Göre Psikolojik Dayanıklılık Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Değişken	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik Durum Algısı	Gruplararası	15460.34	2	7730.17	24.568	.000*	Tatmin etmiyor-
	Grupiçi	261782.98	832	314.64			kısmen tatmin ediyor.
	Toplam	277243.32	834				Tatmin etmiyor-tatmin ediyor. Kısmen tatmin ediyor-tatmin ediyor.

* $p < .001$

Tablo 8’e bakıldığında, evli bireylerin ekonomik durum algılarına göre psikolojik dayanıklılık puanlarının farklılaşmış olduğunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre katılımcıların psikolojik dayanıklılık puanlarında [$F_{(2-832)} = 24.568$, $p = .000$, $\eta^2 = 0.05$] istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin psikolojik dayanıklılık puanlarındaki anlamlı farklılık LSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre incelendiğinde; ekonomik durumlarını tatmin etmiyor biçiminde algılayan katılımcıların ($\bar{x} = 120.74$, $ss. = 17.15$) ekonomik durumlarını kısmen tatmin ediyor ($\bar{x} = 125.37$, $ss. = 16.75$) şeklinde algılayan katılımcılara ve ekonomik durumlarını kısmen tatmin ediyor ($\bar{x} = 125.42$, $ss. = 17.05$) ve tatmin ediyor ($\bar{x} = 132.70$, $ss. = 18.81$) şeklinde algılayan katılımcılara oranla anlamlı bir düzeyde daha düşük psikolojik dayanıklılık puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Bir başka deyişle, evli bireyler için ekonomik

durum algısı arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. Bu farklılığa ilişkin etki büyüklüğü incelendiğinde evli katılımcılar açısından varyansın % 5'inin ekonomik durum algısına bağlı olarak değişkenlik gösterdiği hesaplanmıştır. Bu oran katılımcıların ekonomik durum algıları arasındaki farklılıkların varyansa düşük düzeyde katkı sağladığını göstermektedir (Green ve Salkind, 2008). Başka bir ifadeyle toplam psikolojik dayanıklılık puanlarının ekonomik durum algılarına dayalı olarak farklılaşmasının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, bir işte çalışıp çalışmama, ekonomik durum algısı, eşin öğrenim durumu ve eşin bir işte çalışıp çalışmaması değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren önceki araştırma bulgularıyla uyumludur (Bayrakdaroğlu, 2014; Chan, 2003; Crowley, Hayslip ve Hobdy, 2003; Gökmen, 2014; Maddi, Harvey, Khoshaba, Lu, Persico ve Brow, 2006; Kararımak ve Güloğlu, 2014; Kırımoglu, Filazoglu-Çokluk ve Yıldırım, 2012; Kırımoglu, Yıldırım ve Temiz, 2010; Sezgin, 2009, 2012; Soyer, Gülle, Mızrak, Zengin ve Kaya, 2013; Ülker-Tümlü ve Receptoğlu, 2013; Yalçın, 2013). Araştırma sonuçlarından da görülebileceği gibi, cinsiyet psikolojik açısından bir farklılık yaratmamaktadır. Ancak, toplumsal cinsiyet rollerinin bu durum üzerinde etkileri olabileceğini söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkek davranışlarının şekillendirilmesi üzerinde ciddi bir etkisi bulunmaktadır (Kimura, 2002). Bu kavram öte yandan cinsiyetler açısından bir eşitsizliğe atıfta bulunmaktadır (Ökten, 2009). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplum tarafından cinsiyete özgü olarak tanımlanan ve bireylerin bu tanımlama içerisinde kendilerinden beklenen kişilik özelliklerine, çeşitli rollere ve sorumluluklara vurgu yapmaktadır (Yaşın Dökmen, 2010; Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın, 2007). Kadınların yaşadıkları zorluklar karşısında duygusal bir tavır takınmak üzere sosyalleştikleri bir toplumda (Zakowski ve diğ., 2003), kadınlar yaşamda karşılaştıkları zorlukları erkeklere oranla daha kolay paylaşabilmektedirler. Öte yandan sorunlar karşısında güçlü görünmek, pes etmemek üzere sosyalleşen erkekler ise sorunlar karşısında mücadele ederek bir başka açıdan

dayanıklılık sergileyebilmektedirler. Bir başka ifadeyle her iki cinsiyetin de psikolojik dayanıklılıklarını sergiledikleri farklı kişisel ve sosyal özellikleri olması nedeniyle cinsiyetin psikolojik dayanıklılık üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmaması anlaşılabilir bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri onların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, psikolojik dayanıklılığın yaşa göre değişmediğini gösteren önceki araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Bayrakdaroğlu, 2014; Bildirici, 2014; Chan, 2003; Genç, 2014; Gökmen, 2014; Kırımoğlu, Filazoğlu-Çokluk ve Yıldırım, 2012; Maddi ve diğ., 2006; Sezgin, 2009, 2012; Ülker-Tümlü ve Receptoğlu, 2013; Tekin, 2011). Bazı bireyler açısından küçük yaşlarda risk alma davranışı nedeniyle olumlu ya da olumsuz pek çok sonuç ortaya çıkabilmektedir. Bazı bireyler açısından ise ileri yaşlarda olmak onların yaşam pozisyonlarını korumalarıyla sonuçlanabilmektedir. İleri yaştaki bireylerin küçük yaştaki bireylere oranla yaşamlarında daha az değişiklik yaptıklarını söylemek mümkündür. Bu durağan durum bazı bireyler için sorunlarını çözmek açısından daha az dış kaynağa ulaşmaları anlamına gelirken bazı bireyler için de güvenli pozisyonlarını korumalarına ve işe yarar sorun çözme yöntemlerini sabırla uygulamalarına olanak sağlayabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında yaştan ziyade bireylerin kişisel ve sosyal nitelikleri psikolojik dayanıklılık üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri katılımcıların öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bir diğer ifadeyle evli bireyler için öğrenim durumu arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. Bu bulgu, psikolojik dayanıklılığın öğrenim düzeyine göre farklılaştığını gösteren önceki araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Bildirici, 2014; Bonanno, Galea, Bucciarelli ve Vlahov, 2006; Bonanno ve Mancin, 2008; Campbell-Sills, Cohan ve Stein, 2006; Gökmen, 2014; Guinn, Vincent ve Dugas, 2009; Kırımoğlu, Filazoğlu-Çokluk ve Yıldırım, 2012; Selçuklu, 2013; Soyer ve diğ., 2013; Tekin, 2011). Guinn, Vincent ve Dugas (2009) tarafından Meksika-ABD sınırına yakın bölgelerde yaşayan ve yaşları 20 ile 61 arasında değişen 418 Meksika kökenli Amerikalı kadınla yürütülen çalışmada, kadınların stres yaşantılarına dayanıklı olup olmadıklarını belirleyen faktörler incelenmiştir. Sonuçlara göre, öğrenim düzeyinin artması, kültürleşme düzeyi, daha

iyi sağlık koşullarına sahip olma ve evli olmak stres karşısında dayanıklılığı arttırmaktadır. Selçuklu (2013) tarafından kadrolu ya da sözleşmeli istihdam biçiminde okul öncesi kurumlarda görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yürütölen çalışmada kurum költürü ve psikolojik dayanıklılığın örgütsel bağlılığa etkisi incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”nin alt boyutları olan kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik ve aile uyumu alt boyutlarında eğitim düzeyi açısından herhangi bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, sosyal kaynaklar alt boyutunda lisansüstü mezunu olan öğretmenlerin önlisans ve lisans mezunu öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görölmüştür. Eğitimin bir kişisel gelişim olanağı yaratması, kişinin sosyal ağını zenginleştirmesi ve belirli yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlaması açısından önemli işlevleri bulunmaktadır. Eğitim olanaklarından daha fazla yararlananların eğitimden yeterince yararlanamayanlara oranla genel yaşam kalitelerinde anlamlı farklılıkların olacağını ve bunun da kişilerin psikolojik dayanıklılıklarını olumlu etkileyeceğini söylemek mümkündür.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuca göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri katılımcıların eşlerinin öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bir diğer ifadeyle evli bireyler için eşlerinin eğitim durumu arttıka katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Bildirici (2014) tarafından yapılan çalışmada eşin eğitim düzeyi arttıka psikolojik dayanıklılığın da arttığı bulgusu, bu araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Eşlerin eğitim durumunun artması hem bireylerin kendileri için hem de eşleriyle kurdukları ilişkiye olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Eğitilmiş kişilerin nitelikli işlerde istihdamı kolaylaşmakta ve bundan kaynaklı olarak da aile geliri artabilmektedir. Ayrıca her iki eşin iyi eğitim almış olması çocuk yetiştirme tutumlarını, birlikte geçirilen zamanın kalitesini ve sorun çözmeye becerilerinin artmasını olumlu etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, eşin eğitim düzeyinin, kişinin psikolojik dayanıklılık düzeyini etkileyebileceği düşünölebilir. Eğitim düzeyi yüksek bir eşle birlikte olan bireyler yaşadıkları zorlukların üstesinden gelme konusunda daha büyük bir başarı gösterebilirler. Eğitim aracılığıyla kazanılan problem çözmeye, empati, analitik düşünme ve soyutlama gibi pek çok beceriye sahip olan kişilerin bu becerilerini eşleriyle olan ilişkilerine de taşımaları beklenen bir durumdur.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri hem katılımcıların hem de eşlerinin bir işte çalışıp çalışmamalarına göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir. Bildirici (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip ailelerin, aile yükleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, psikolojik dayanıklılığın çalışma durumuna göre farklılaşmadığı sonucu, bu araştırmada elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Öte yandan alan yazında evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı biçimde farklılık göstermemesi bulgusuyla paralel ya da karşıt nitelikte herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanılmamıştır. Evli bireylerde eşlerin çalışma durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeyinde anlamlı bir farklılığın görülmemesi, çalışma koşullarıyla ilişkili olabilir. Bazı bireyler yoğun iş temposu, çalışma saatlerinin fazlalığı ve yapılan iş karşılığında düşük ücret alımı gibi nedenlerle sorunlar karşısında dayanıklılık sergileyememekte ve sorunlarını çözmek için işten ayrılmayı tercih edebilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında bir işte çalışmak kişiler için bir risk faktörü olarak ele alınabilir. Öte yandan işini seven, işinde başarılı olan ve işe bağlılık gösteren bireyler için ise çalışma yaşamının kendisi bir koruyucu faktör olarak görülebilir. Bir diğer yandan, ekolojik sistem yaklaşımında çalışma yaşamı, mezosistemin önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir (Bronfenbrenner, 1986). Bu mezosistem içerisinde çalışma hayatı ve evlilik yaşamı arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin doğrudan ya da çeşitli mekanizmalar aracılığıyla (örn. iş ve aile çatışması gibi) dolaylı da olabileceği belirtilmektedir (Bronfenbrenner, 1986). Evlilik bağlamında ele alındığında, iş yaşamı ile özel yaşam arasında pek çok etkileşim görülebilmektedir. İş yaşamından kaynaklanan sorunlar nedeniyle kişi evliliği süresince kendisinden beklenen temel bazı rol ve sorumlulukları yerine getirmekte zorluklar yaşayabilir. Bu açıdan bakıldığında bazı bireyler için kendilerinin ve/veya eşlerinin yoğun bir iş temposunda çalışmaları, psikolojik dayanıklılık açısından bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Öte yandan gerek ekonomik olarak bir ailenin geçimini tek bir aile ferdinin üstlenmesinde yaşanan zorluklar, iş yaşamının bir sosyal etkileşim aracı olarak kullanılması ve kişinin yaptığı işte başarılı olması ve işinden doyum almasıyla birlikte eşyle ilişkisinin kalitesi artabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı da bazı bireyler için kendilerinin ve/veya

---

eşlerinin bir işte çalışması psikolojik dayanıklılık açısından bir koruyucu faktör olarak da değerlendirilebilir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre evli bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri katılımcıların ekonomik durum algılarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bir diğer ifadeyle, evli bireyler için ekonomik durum algısı arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. Bonanno, Galea, Bucciarelli ve Vlahov (2007) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik dayanıklılık ve çok sayıdaki sosyo-demografik faktör arasındaki ilişki incelenmiştir. 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleştirilen terör saldırısı sonrasında, 2752 kişiyle telefonla görüşme şeklinde yürütülen çalışmada yapılan çok değişkenli analizler sonucunda, dayanıklılığın yaygınlığının cinsiyet, yaş, etnik köken, eğitim düzeyi, travmadan etkilenme düzeyi, gelir düzeyindeki değişim, sosyal destek, kronik hastalığın sıklığı ve şimdiki ve geçmiş yaşam zorlukları tarafından yordandığı sonucuna ulaşılmıştır. Tekin (2011) tarafından Ankara GATA'da çalışan 519 (312 evli, 207 bekar) hemşire ile yapılan çalışmada ise psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların eğitim durumları ve aylık gelirleri arttıkça psikolojik dayanıklılık toplam puanlarının da anlamlı bir biçimde arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bildirici (2014) tarafından İstanbul ili sınırları içinde yaşayan ve özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip 106 (97 evli, 7 dul ve 2 boşanmış) anne ile yürütülen çalışmada, katılımcıların aile yükleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin eğitim durumları, eşlerinin eğitim durumları, ailenin aylık ortalama gelir düzeyi, engelli olan çocuğun tanısı, çocuğun özel eğitim dışında başka bir okula gidip gitmemesi durumuna göre katılımcıların aile yükü puanları ve psikolojik dayanıklılık puanları farklılık gösterdiği saptanmıştır. Kara, Kıyak-Çağlayan, Karaçavuş ve Erdoğan (2012) tarafından Yozgat ilindeki 300 gebe ile yürütülen kesitsel bir çalışmada, ailenin aylık gelir düzeyi gruplarına göre beslenme sorunu, planlı gebelik durumu, gebelikte vitamin kullanımı, maternal yaş, maternal meslek, eş mesleği ve aile tipi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenerek, sosyoekonomik düzeyi düşük olan gebelerin gebelik parametreleri ve yaşam kalitesi skorlarının sosyoekonomik düzeyi yüksek olan gebelerden anlamlı şekilde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bulguları, araştırmadan elde edilen psikolojik dayanıklılık düzeyinin ekonomik durum algısına göre farklılık

gösterdiği şeklindeki araştırma bulgusuyla tutarlılık taşımaktadır. Bireylerin ekonomik durumlarını daha tatmin edici biçimde algılamaları, onların psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkilediği söylenebilir. Ekonomik açıdan tatmin edici bir yaşam süren kişilerin sorunlar karşısında dışsal kaynaklara ulaşmaları kolaylaşmaktadır. Bu da onların psikolojik dayanıklılık düzeylerine olumlu bir katkı sunmaktadır. Öte yandan ekonomik olarak sorunlar yaşayan bireyler, eğitim, sağlık, barınma, kişisel gelişim ve tatil gibi ihtiyaçlarını karşılamakta zorluklar yaşayabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında gerçek ya da algılanan ekonomik gelir açısından tatmin edici bir durumda olan katılımcılar, diğerlerine oranla daha fazla psikolojik dayanıklılık sergileyebilirler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler sunulabilir.

1. Yerli alanyazın tarandığında, evli bireylerin psikolojik dayanıklılıkları ile ilgili oldukça sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmaktadır. Ulaşılan araştırmalar genelde evli ve bekar örneklem gruplarının psikolojik dayanıklılık özelliklerini çeşitli değişkenlere göre incelemeye yönelik araştırmalardır. Bu açıdan düşünüldüğünde ülkemizde evli bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını incelemeye yönelik daha kapsamlı araştırmaların yapılması ve bu araştırmalardan elde edilecek sonuçlar bağlamında psikolojik dayanıklılığı artırıcı müdahale programlarının hazırlanması önerilebilir.

2. Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle, kadınlara ve erkeklere özgü olan psikolojik dayanıklılık özelliklerini ortaya koymak yönünde daha fazla araştırmanın yapılması önerilebilir.

3. Bu araştırmada hem katılımcıların hem de eşlerinin öğrenim durumu daha çok lise ve üstü olan katılımcılara ulaşılmıştır. Yapılacak sonraki çalışmaların öğrenim durumu daha düşük olan bireylerle yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4. Yapılacak araştırmalarda örneklem seçiminde, hem kendileri hem de eşleri bir işte çalışan ve/veya çalışmayan katılımcılara ulaşılması uygun olabilir.

5. Daha sonra yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarındaki bireylerle psikolojik dayanıklılığa etki eden faktörlerin belirlenmesi açısından derinlemesine çalışmaların yapılması önerilebilir.

6. Bu araştırmada, katılımcılara ekonomik durumlarını nasıl algıladıkları sorulmuştur. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda katılımcılara hem toplam gelir miktarları hem de ekonomik durum

alguları birlikte sorularak ikisi arasındaki ilişkinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi belirlenebilir.

7. Araştırma İzmir kent merkezi sınırları içerisinde yaşayan 835 evli bireylerle yürütülmüştür. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin farklı bölgelerinden ve daha büyük örneklem kullanılarak yürütülecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

8. Psikolojik dayanıklılığın bir sonuç değil bir süreç olduğu gerçeğinden hareketle derinlemesine mülakat, nitel araştırma yöntemleri ve yapısal eşitlik modelleri gibi farklı ve kapsamlı araştırma tekniklerinin kullanılması, konu ile ilgili verilerin güvenilirliğini arttırabilir.

KAYNAKLAR

ALİKAŞIYOĞLU, M. ve ERCAN, O. (2009), "Ergenlerde riskli davranışlar", *Türk Pediatri Arşivi*, 44, 1-6.

BASIM, H. N. ve ÇETİN, F. (2011), "Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-116.

BAYRAKDAROĞLU, S. (2014), "*Tekvandocuların psikolojik sağlamlık ve öz-anlayış düzeylerinin takım sporcularıyla karşılaştırılması*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

BİLDİRİCİ, F. (2014), "*Özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip ailelerde aile yükü ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BİTMİŞ, M. G., SÖKMEN, A., TURGUT, H. (2013), "Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-40.

BONANNO, G. A. (2004), "Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?", *American Psychologist*, 59, 20-28.

BONANNO, G. A. (2005), "Clarifying and extending the construct of adult resilience. *American Psychologist*", 60 (3), 265-267.

BONANNO, G. A., GALEA, S., BUCCIARELLI, A., ve VLAHOV, D. (2006), "Psychological resilience after disaster: The New York City in the aftermath of the September 11th terrorist attack". *Psychological Science*, 17(3), 181-186.

BONANNO, G. A., GALEA, S., BUCCIARELLI, A., ve VLAHOV, D. (2007), "What predicts psychological resilience after disaster? the

role of demographics, resources, and life stress", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(5), 671-682.

BONANNO, G. A., ve MANCINI, A. D. (2008), "The human capacity to thrive in the face of potential trauma". *Pediatrics*, 121, 369-375.

BRADBURY, T. N., FINCHAM, F. D., ve BEACH, S. R. H. (2000), "Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review", *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964-980.

BRONFENBRENNER, U. (1986), "Ecology of the family as a context for human development: research perspectives", *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.

BROOKS, J. E. (2006), "Strengthening resilience in children and youths: Maximizing opportunities through the schools". *Children & Schools*, 28(2), 69-76.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2008), "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*", Ankara: Pegem Akademi.

CAMPBELL-SILLS, L., COHAN, S. L., ve STEIN, M. B. (2006), "Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults". *Behavior Research and Therapy*, 44, 585-599.

CAMPBELL-SILLS, L., FORDE, D. R., ve STEIN, M. B. (2009), "Demographic and childhood environmental predictors of resilience in a community sample". *Journal of Psychiatric Research*, 43(12), 1007-1012. doi:10.1016/j.jpsychires.2009.01.013.

CHAN, D. W. (2003), "Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong", *Teaching and Teacher Education*, 19, 381-395.

CONDLY, S. J. (2006), "Resilience in children: A review of literature with implications for education". *Urban Education*, 41(3), 211-236.

CROWLEY, B. J., HAYSLIP, B., ve HOBODY, J. (2003). Psychological Hardiness And Adjustment To Life Events In Adulthood. *Journal of Adult Development*:10(4). 237-248.

ÇAKIR, S. G. (2009), "*Factors and mechanisms of resilience among turkish migrant women in the UK*", Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÇELİK, M. (2006), “*Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

ÇELİK, M. ve TÜMKAYA, S. (2012), “Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi”. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 13(1), 223-238.

FAULKNER, R. A., DAVEY, M. ve DAVEY, A. (2005), “Gender-related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict”, *The American Journal of Family Therapy*, 33, 61-83.

FRIBORG, O., HJEMDAL, O., ROSENVINGE, J. H., MARTINUSSEN, M. (2003), “A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment?”, *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12 (2), 65-76.

GENÇ, A. (2014), “*Psikolojik dayanıklılığın örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetine etkisi: Görgül bir araştırma*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GÖKMEN, B. (2014), “*Özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul örneği)*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GÖREGENLİ, M. (1997), “Individualist-collectivist tendencies in a Turkish sample”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28(6), 787-794.

GREEN, S. B. ve SALKIND, N. J. (2008), “*Using SPSS for windows and macintosh. Analyzing and understanding data*”, (5. Baskı). New Jersey: Upper Saddle River.

GREENE, R. (2002), “*Resiliency: An integrated approach to practice, policy and research*”, Washington, DC: National Association of Social Workers Press.

GUINN, B., VINCENT, V. ve DUGAS, D. (2009), “Stress resilience among border Mexican American women”, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 31(2), 228-243. doi: 10.1177/0739986309332003.

GÜRGAN, U. (2006), “*Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

HJEMDAL, O., ROAZZI, A., DIAS, M., DA, G. B. B., ve FRIBORG, O. (2015), “The cross-cultural validity of the Resilience Scale for Adults:

---

a comparison between Norway and Brazil". *BMC Psychology*, 3(18), 1-9. DOI 10.1186/s40359-015-0076-1.

IRMAK-YILMAZ, T. (2008), "Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

KARA, M., KIYAK-ÇAĞLAYAN, E., KARAÇAVUŞ, S. ve ERDOĞAN, Y. (2012), "Yozgat ilinde yaşayan gebelerin sosyoekonomik ve demografik faktörler açısından değerlendirilmesi", *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 34, 158-163, <http://dx.doi.org/10.7197/1305-0028.1248>

KARAIMAK, Ö. (2007), "Investigation of personal qualities contributing to psychological resilience among earthquake survivors: A model testing study", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KARAIMAK, Ö. ve GÜLOĞLU, B. (2014), "Deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma modeline göre psikolojik sağlamlığın açıklanması", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43 (2), 01-18.

KIRIMOĞLU, H., FİLAZOĞLU-ÇOKLUK, G. ve YILDIRIM, Y. (2012), "Türk antrenörlerin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (39), 115-127.

KIRIMOĞLU, H., YILDIRIM, Y. ve TEMİZ, A. (2010), "İlk ve ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi (Hatay İli Örneği)", *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 88-97.

KIMURA, D. (2002), "Sex difference in the brain: Men and women display patterns of behavioral and cognitive differences that reflect varying hormonal influences on brain development", *Scientific American*, 12(1), 32-39.

LUTHAR, S. S., CICHETTI, D. ve BECKER, B. (2000), "The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work", *Child Development*, 71, 543 - 562.

MADDI, S. R., HARVEY, R. H., KHOSHABA, D. M., LU, J. L., PERSICO, M. ve BROW, M. (2006), "The Personality Construct Of Hardiness, III: Relationships with Repression, Innovativeness, Authoritarianism, and Performance", *Journal of Personality*, 74(2):575-598.

MASTEN, A. S. (2001), "Ordinary magic: resilience process in development", *American Psychologist*, 56, 227-239.

MASTEN, A. S. ve REED, M. G. (2002), “*Resilience in development*”, In A. C.R. Snyder S.J. Lopez (Ed.), *The Handbook of Positive Psychology* (pp.74-88). New York: Oxford University Press.

MORGON, G. A., LEECH, N. L., GLOECKNER, G. W. ve BARRETT, K. C. (2004), “*SPSS for introductory statistics use and interpretation*”, (2. Baskı). New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass.

NEFF, L. A., ve BROADY, E. F. (2011). “Stress resilience in early marriage: Can practice make perfect?”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(5), 1050.

OKTAN, V. (2012), “Psikolojik sağlamlığın gelişiminde bir moderator olarak umut”, *International Journal of Human Sciences*. (9)2, 1691-1701.

ÖKTEN, Ş. (2009), “Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 302-312.

ÖZBAY, Y., ve AYDOĞAN, A. G. D. (2013). “Aile yılmazlığı: bir engele rağmen birlikte güçlenen aile”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,7(31).

PATTERSON, J. M. (2002), “Integrating Family Resilience and Family Stress Theory”. *Journal of Marriage and Family*, 64, 349-360.

PATTON, M. Q. (1987), “*How to Use Qualitative Methods in Evaluation*”, California: Sage Publications Inc.

SELÇUKLU, A. E. (2013), “*Örgütsel bağlılığın bir yordayıcısı olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

SEZGİN, F. (2009), “Relationships between teacher organizational commitment, psychological hardiness and some demographic variables in Turkish primary schools,” *Journal of Educational Administration*, 47(5), 630-651.

SEZGİN, F. (2012), “İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20(2), 489-502.

SIMEON, D., YEHUDA, R., CUNILL, R., KNUTELSKA, M., PUTNAM, F. W., ve SMITH, L. M. (2007), “Factors associated with resilience in healthy adults”. *Psychoneuroendocrinology*, 32(8), 1149-1152.

SOYER, F., GÜLLE, M., MIZRAK, O., ZENGİN, S. ve KAYA, E. (2013), “Spor Yapan Bedensel Engelli Bireylerin Çeşitli Değişkenlere Göre Yılmaz Düzeylerinin İncelenmesi”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 126-136.

ŞENER T., VE TERZİOĞLU, G. (2008), "Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması", *Aile ve Toplum*, 4(13), 7-20.

TAKU, K. (2014). "Relationships among perceived psychological growth, resilience and burnout in physicians". *Personality and individual differences*, 59, 120-123.

TEKİN, E. (2011), "Askeri hastanelerde çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılık ve tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TUSAIE, K. ve DYER, J. (2004), "Resilience: a historical review of the construct", *Holistic Nursing Practice*, 18, 3-8.

ÜLKER-TÜMLÜ, G. ve RECEPOĞLU, E. (2013), "Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 205-213. DOI: 10.5961/jhes.2013.078.

VEFİKULUÇAY, D., ZEYNELOĞLU, S., EROĞLU, K. ve TAŞKIN, L. (2007), "Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları", *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 26-38.

YALÇIN, S. (2013), "İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

YAŞIN DÖKMEN, Z. (2010), "Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar", İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILMAZ, A., ve AVCI, İ.A. (2015), "15-49 yaş grubu evli kadınların bazı toplumsal cinsiyet özellikleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişki", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 180-193.

ZAKOWSKI, S. G., HARIS, G., KRUEGER, N., LAUBMEIER, K. K., GARRETT, S., FLANIGAN, R. ve JOHNSON, P. (2003), "Social barriers to emotional expression and their relations to distress in male and female cancer patients", *British Journal of Health Psychology*, 8, 271-286.